

Faktory ovlivňující reprodukční plány v době covid – 19

Jana Paloncyová

T A
Č R

Projekt „Obohacení datové báze pro tvorbu a evaluaci rodinné politiky“ s finanční podporou TA ČR (č. TL03000338) v rámci programu Éta

Východiska

- ideál dvoudětné rodiny (*CVVM, 2020; Rabušic – Chromková Manea, 2018; Kuchařová a kol., 2020*)
- klíčová zejména míra odkladu narození prvního dítěte (*Šťastná a kol., 2017*); část oddálených porodů prvních či dalších dětí se neuskuteční (zdravotní, partnerské, ekonomické či hodnotové důvody)
- teorie individualizace a kulturní změny či teorie racionální volby **x** strukturální podmínky
- pandemie
 - snížení spokojenosti v partnerských vztazích a následném růstu počtu rozchodů
 - dopady na reprodukční chování jsou vnímány ambivalentně (*GGP, 2021; Palonciová a kol., 2021*) – oddálení narození (dalšího) dítěte **x** menší možnosti seberealizace mimo pracovní a rodinnou sféru, častější práce z domova apod. jako pronatalitní

	Živě narození
2019	112 231
2020	110 200
2021	111 793

Individuální rovina rodičovských plánů

- partnerská situace (*Miettinen – Szalma, 2014; Kyzlinková – Šťastná, 2016; Hašková – Pospíšilová, 2020*)
- forma partnerství - manželé naklonění rodičovství více než nesezdání (*Spéder – Kapitány, 2009; Šťastná, 2011*); kvalita vztahu
- genderový model komplementárních rolí otce živitele a matky pečovatelky – ideál **x** realita; aktivní otcovství (*Nešporová, 2019a, 2019b; Maříková a kol., 2012*); nerovné rozdělení domácích povinností snižuje šance na narození prvního i dalších dětí, u párů s jedním dítětem hraje roli i podíl partnerů na péči o něho (*Dommermuth a kol., 2017*).
- socioekonomický status (vzdělání, postavení na trhu práce, finanční situace domácnosti)
- normy, životní hodnoty – pocit štěstí, naplnění...

Data a metody

- data pilotní studie výzkumu **Současná česká rodina - součástí mezinárodního výzkumného programu Generations and Gender Programme**
- kvótní výběr (věk, pohlaví), **CAWI (online webové dotazování)**
- **prosinec 2020, duben 2021; cca 1 200 osob, 18-69 let**
- **natalitní plány - pouze dospělé ženy mladší 50 let (bez ohledu na jejich partnerský status) a muži s partnerkou v tomto věku, nikoli single muži**
- **respondenti, kteří měli v době výzkumu partnera či partnerku a žena byla v tomto páru ve věku 25 až 44 let**
- **binární logistická regrese**
 - **závislá proměnná - úmysl mít (další) dítě v nejbližších 3 letech (12/2020, 04/2021)**
 - **2 kroky - sociodemografické charakteristiky, subjektivní faktory**

Výsledky

- tři pětiny manželství, čtvrtina bezdětných, čtvrtina jedno dítě, polovina dvě a více

POSTOJE		XII.20		IV.21	
		abs.	rel.	abs.	rel.
úmysl mít dítě do 3 let	ano	131	28	116	25
	pravděpodobně ne/není si jistý	159	34	139	30
	rozhodně ne / definitely no	160	34	187	40
	těhotenství/odmítnutí	20	4	28	6
	celkem	470	100	470	100
obtíže vyjít s příjmem	s obtížemi	44	10		
	trochu s obtížemi	116	25		
	celkem snadno	164	35		
	bez obtíží	141	30		
	celkem	465	100		
finanční situace se v příštích 12 měsících...	zlepší			55	12
	zůstane stejná			263	57
	zhorší			144	31
	celkem			462	100
Váš partnerský vztah se v příštích 12 měsících...	zlepší			88	19
	zůstane stejná			269	58
	zhorší			105	23
	celkem			462	100
spokojenost s dělbou prací v domácnosti	zcela spokojen/a	190	44	160	37
	spíše spokojen/a	99	23	98	22
	ani spokojen/a, ani nespokojen/a	48	11	51	12
	spíše nespokojen/a	70	16	84	19
	zcela nespokojen/a	24	6	45	10
	celkem	431	100	438	100

Výsledky logistické regrese – úmysl mít v nejbližších třech letech (další) dítě

	XII.20		IV.21	
	Model A	Model B	Model A	Model B
	jen sociodem. char.	včetně hodnot	jen sociodem. char.	včetně hodnot
	N= 426	N=267	N=418	N=261
	Poměr šancí Exp(B) / odds ratio	Poměr šancí Exp(B) / odds ratio	Poměr šancí Exp(B) / odds ratio	Poměr šancí Exp(B) / odds ratio
délka vztahu	0,931*			
vzdělání ženy (ref. VŠ)	*	*	***	*
ZŠ, bez maturity	0,728	0,348	0,211***	0,143*
s maturitou	0,458*	0,278**	0,333***	0,407*
počet dětí (ref. bezdětní)	***	***	***	***
jedno dítě	0,722	0,584	0,773	0,937
dvě děti	0,103***	0,027***	0,077***	0,099***
tři a více dětí	0,141***	0,091***	0,072***	0,085***
věk ženy	0,920*	0,895***	0,887***	0,864***
pracovní postavení muže (ref. pracující)			0,280*	
vliv rodičovství na osobní rozvoj v mimorodinné sféře	x	0,628*	x	0,683*
vliv rodičovství na životní spokojenost a vztahy	x	0,287***	x	0,344***
konstanta	40,2***	104,2***	418,5***	230,9***
Nagelkerke R	0,442	0,631	0,467	0,568

Pozn.: ***p<0,001, **p<0,01, *p<0,05.

Zdroj: Současná česká rodina

Diskuse a závěr I.

- pandemie nemá na natalitní plány v nejbližších třech letech zatím výrazný dopad, obavy z následků pandemie se jako signifikantní faktor neprojevily **x** počet dětí a hodnotové orientace
- devět z deseti dotázaných - pandemie je v době výzkumu nepřiměla ke změně počtu dětí, které by chtěli ve svém životě mít, ani kdy - v 80 %, ostatní se rozdělili na dvě stejně početné skupiny, tj. jedna polovina by dítě chtěla mít dříve, než původně zamýšlela, druhá naopak později
- různý efekt však má u bezdětných, kteří by narození dítěte spíše oddálili, respondenti s jedním dítětem by naopak narození druhého potomka rádi uspíšili

Diskuse a závěr II.

- v době sběru dat neměla pandemie zatím dlouhodobější ekonomické dopady
- většinou korezidenční partnerství, pracovní zkušenosti
- po splnění podmínky spokojeného partnerského vztahu a dobrého zdravotního stavu se těžiště důvodů bezdětnosti přesouvá na jedné straně směrem k uchování svobody a nezávislosti, na straně druhé směrem k nedostatečnému finančnímu zázemí a problematické bytové situaci (*Palonciová a kol., 2021*)
- bezdětní v partnerském vztahu se, stejně jako rodiny s jedním dítětem v porovnání s dvoudětnými, častěji přiklánějí k tomu, že by v příštích třech letech měli vhodné bytové podmínky pro narození (dalšího) dítěte, podobně lépe odhadují i svoji finanční situaci **x** dvoudětní naopak nahlízejí s větší opatrností na možnosti skloubit v případě narození dalšího dítěte své pracovní a rodinné povinnosti – dostupnost bydlení, dostupná kvalitní péče o předškolní děti

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST!

jana.paloncyova@vupsv.cz